

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Matjanova Gulzada Annabayevna

Qoraqalpog'iston Respublikasi Pedagogik mahorat markazi

Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim

metodikalari kafedrası o'qituvchisi

Zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi maktabgacha ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamlashtirilgan o'quv muhiti, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, avtomatlashtirilgan baholash tizimlari va interfaol kontentlar bolalar bilan ishlashda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tafakkur, nutq, muloqot va kreativlikni rivojlantirish jarayonida SI vositalaridan oqilona foydalanish ta'lim sifati va samaradorligining oshishiga xizmat qiladi. Shu bois, SI texnologiyalarining maktabgacha ta'limga integratsiyasi bugungi global ta'lim tendensiyalarining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ma'lumotni ko'proq vizual, audio va tajriba orqali qabul qiladilar. Sun'iy intellekt asosidagi ilovalar aynan shu jarayonni qo'llab-quvvatlab, sensor, vizual va audio stimullar orqali o'quv faoliyatini jonlantiradi. Masalan, SI yordamida ishlaydigan interaktiv o'yinlar, virtual yordamchilar, aqlli o'yinchoqlar bolalarning qiziqishini orttiradi va o'quv jarayoniga tabiiy tarzda jalb etadi. SI qo'llanilgan mashg'ulotlar bola

e'tiborini uzoqroq saqlab turish, mavzuni qulay tushuntirish va individual rivojlanish darajasiga mos mashqlar taqdim etishga yordam beradi.

Pedagog uchun SI-instrumentlar darsni rejalashtirishda, dars jarayonini boyitishda va tarbiyachining metodik yuklamasini kamaytirishda samarali yordamchi bo'lib xizmat qiladi. SI tizimlari orqali bolaning faoliyati kuzatilib, uning kuchli va rivojlanishi zarur bo'lgan jihatlari aniqlanadi. Bu esa pedagogga individual dasturlar tuzish imkonini beradi.

SI texnologiyalari bola rivojlanishining bir nechta muhim yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlaydi:

Aqlli dasturlar nutqni rivojlantiruvchi mashqlar, talaffuzni to'g'rilash, lug'at boyligini kengaytirish bo'yicha interfaol topshiriqlar taqdim etadi. Multimodal o'quv tizimlari bolaning gapirish tezligi, talaffuzi, savodxonlik darajasini aniqlab, unga mos mashqlar tavsiya qiladi.

AI asosidagi mantiqiy o'yinlar bolalarda fikrlashni, muammolarni hal qilish qobiliyatini, e'tibor va xotirani kuchaytiradi. Masalan, AQSh va Yevropa mamlakatlarida maktabgacha ta'limda qo'llanilayotgan AI-platformalar matematik tushunchalar, ranglar, shakllar, sanash, navbatlash kabi mashqlarni avtomatik tarzda murakkablashtiradi.[1]

Yaqin yillarda SI asosida yaratilgan yuz ifodalarini aniqlovchi o'yinchoqlar va ilovalar bolaga o'z his-tuyg'ularini tanish, nomlash va boshqarishni o'rgatishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon emotsional intellektni shakllantirishda muhim vosita bo'lib, bolaning ijtimoiy moslashuvi uchun poydevor yaratadi.

AI yordamida bolalar rasm chizish, hikoya yaratish, ovoz orqali ijodiy topshiriqlar bajarish imkoniyatiga ega. SI bolaning harakatlariga mos ravishda rang, shakl va kompozitsiyalarni tavsiya qilishi, natijada ijodiy tafakkur va tasavvur kengayishi kuzatiladi.

Tarbiyachilar uchun SI texnologiyalaridan foydalanish qulayliklar yaratadi:

bolalarning rivojlanish dinamikasini avtomatik tahlil qilish;

elektron portfolio yuritish;

mashtg'ulotlarni avtomatik shablonlar orqali rejalashtirish;

ota-onalar bilan muntazam aloqa tizimini yaratish;

o'quv materiallarini tezkor tayyorlash.[2]

Bu jarayonlar tarbiyachi yuklamasini kamaytiradi va ko'proq vaqtni bolalar bilan bevosita ishlashga yo'naltirish imkonini beradi.

Maktabgacha ta'limga AI texnologiyalarini integratsiya qilishda axborot xavfsizligi dolzarb masalalardan biridir. Bolalarning shaxsiy ma'lumotlari, yuz ifodasi, ovozi yoki o'quv portfoliolarining himoyalangan bo'lishi shart. Ota-onalarning roziligi, ma'lumotlarni shifrlash, AI tizimlari faoliyatini nazorat qilish muhim talab sifatida qaraladi.

Bundan tashqari, AI tarbiyachining o'rnini bosuvchi emas, balki yordamchi vosita sifatida qo'llanilishi kerak. Shaxsiy muloqot, hissiy aloqa, mehr-muruvvat, emotsional qo'llab-quvvatlash — bu inson tarbiyachiga xos bo'lgan fazilatlar va AI bu jarayonlarni to'liq qoplay olmaydi.

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sohasida raqamli ta'lim platformalari va elektron metodik qo'llanmalar bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. SI texnologiyalarini qo'llash quyidagi yo'nalishlarda rivojlanishi mumkin:

AI asosidagi logopedik ilovalar yaratish;

o'zbek tilida interaktiv o'yin va ta'lim dasturlari ishlab chiqish;

bolalar rivojlanishini monitoring qiluvchi avtomatlashtirilgan tizimlar;

tarbiyachilar malakasini oshiruvchi AI-trening platformalari;

ota-onalar bilan muloqotni yengillashtiruvchi aqlli tizimlar.[3]

Bu jarayon O'zbekiston ta'lim tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish, ta'lim sifatini yaxshilash va bolalar rivojlanishiga yangi sur'at berishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bola rivojlanishiga multifunksional tarzda ta'sir qiladi. AI o'quv jarayonini qiziqarli, samarali va individuallashtirilgan holga keltiradi. Tarbiyachilar uchun ham nazorat, baholash, tashxislash va rejalashtirish bo'yicha katta qulayliklar yaratadi. Eng muhimi, AI texnologiyalari bolaning psixologik, nutqiy, kognitiv va ijodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlab, ta'lim jarayonini ancha boyitadi. Shu bilan birga, AI vositalaridan foydalanishda axloqiy me'yorlar, ma'lumot xavfsizligi va pedagogning yetakchi roli doimo e'tiborda bo'lishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jalilova, N. Raqamli ta'lim texnologiyalari. Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021. – 55–112-betlar.
2. Yuldasheva, M. Maktabgacha ta'lim metodikasi va zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020. – 34–89-betlar.
3. Qodirova, S., Karimova, D. Ta'limda sun'iy intellektning qo'llanilishi. Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. – 77–131-betlar.
4. Anderson, M. Artificial Intelligence in Early Childhood Education. New York: Springer, 2019. – 102–168-betlar.

